

Iz dubrovačko-marokanskih diplomatskih odnosa 1779.-1780. g.

Zdravko Šundrica

U vezi ovoga, moramo vas upozoriti, prema upozorenjima, koja smo dobili od konzula Zurića, da držite u tajnosti i predmet vašeg uputstva i dar, koji nosite kralju, pri dolasku u bilo koju marokansku luku, a i kroz čitavo vrijeme vašeg boravka u onom kraljevstvu, te da se predstavljate svuda kao privatno lice i kao obični telal. A to stoga, da vam kraljeva djeca i svojta, a i ministri, ne bi tražili darove.

Onih 1000 cekina, koji su određeni za darove ministrima razumijevaju se za one darove i troškove, koje ćete u tajnosti učiniti ministrima i drugim osobama, koje bi mogle utjecati na dobar uspjeh državnog posla.

U početku uputstva smo vam napomenuli, da su glasine o lošem raspoloženju marokanskog kralja prema našoj zastavi počele škoditi i oduzimati dobar glas našoj plovidbi i našim brodovima, s kojih su trgovci iznajmljivači počeli iskrcavati svoju robu. Bojimo se, da se ovaj strah ne proširi i da to ne nanese ne malu štetu u sadašnjim za nas vrlo povoljnim okolnostima. Ono što Senat želi postići vašim slanjem jest to, **da se povrati našoj zastavi stari dobar glas**, tako da se trgovci iznajmljivači ne budu imali čega bojati.

U tu svrhu, smatramo, da je neophodno potrebno, da marokanski kralj izda javno i hitno naređenje svo-

jim naoružanim brodovima, da se lijepo i prijateljski odnose prema našim brodovima, kako je bilo i do sada. Još bi bolje bilo, da vladar objavi jedan formalni i svečani manifest, u kojem bi izrazio svoju dobrohotnost prema našoj plovidbi i brodovima. Ipak, traženje sastavljanja i objavljivanja spomenutog manifesta, ne stavljamo vam u neposredni zadatak. U prvom redu stoga, jer bi to moglo biti protivno uzusima i praksi onoga dvora, koji će naravno htjeti održati svoje običaje. S druge strane stoga, jer biste se u slučaju traženja manifesta morali predstaviti kao diplomatsko lice, što se potpuno protivi namjerama Senata, koji apsolutno hoće, da čitavo uputstvo obavite kao privatno lice. Uza sve to, da biste postigli postavljeni cilj i javno oglasili slobodu naše plovidbe, možete u danom času poduzeti što budete smatrali zgodnim i što bude više odgovaralo metodama onoga dvora, koji će radije udovoljiti našim željama, kad ne bude morao odstupati od svoje uobičajene prakse.

Da se što lakše postigne za čim se teži, Senat je isposlovao jedno vrlo uspješno preporučeno pismo od Velikog vezira za onoga vladara. Ovo pismo vam se daje, da se njim poslužite, kako će vam kasnije biti rečeno. Priložen je i prijevod, da biste bili upućeni u nje-

gov sadržaj. Moramo vas ipak upozoriti, da je spomenuto pismo dobiveno prošle veljače, kad je bio drugi Veliki vezir, a ne današnji, ali da nemamo vremena tražiti obnovu sadašnjega pisma. Na svaki način, jer je pismo izdato ne od privatne osobe, već od službenika Porte, koji izražava volju Sultana, ne sumnjamo, da će proizvesti dobar učinak.

Sve loše kraljevo raspoloženje prema nama, za koje doznajemo preko prijatelja gosp. Doderu iz Mogadora i drugim kanalima, vidimo, da proističe iz toga, što on drži da je netko od naših kapetana, koji je pred dvije, tri godine, prevezio njegove Mavre u Meku, vrlo surovo prema njima postupao u toku putovanja i teško ih zlostavljao na Levantu.

S obzirom na ovu točku optužbe, ne znamo vam kazati, kako ćete se braniti, jer je koliko mi znamo, potpuno izmišljena od naših neprijatelja, koji nam zavide na uspjesima naše obnovljene plovidbe i koji bi se nasladili da je vide uništenu, a skupa s njom i nas.

Vi ćete Velikog vezira uvjeriti u naše ime, da će, ako bi se on udostojao pokazati nam krivice, ti krivci biti strogo kažnjeni, u svrhu zadovoljštine njegovom veličanstvu i čitavoj naciji.

Ali da biste što bolje objasnili ovu točku i potkrijepili valjanim dokazima vaše izlaganje, naročito šalje-mo u Alžir kap. Antuna Krilanovića, koji se mora pobrinuti da dobije svjedočanstva od onih hadžija, koji su putovali skupa sa saletinskim hadžijama o dobrom postupku našeg kapetana prema njima. On mora također pribaviti preporučeno pismo onog beja za marokanskog kralja. Ako uspije dobiti i jedno i drugo, sve će uputiti holandskom konzulu u Maroku, kako smo mu naredili. Toliko da znate, da u svoje vrijeme pridignete kod njega ova svjedočanstva. Kad ih dobijete u ruke, poslužiti ćete se s njima, kako bude najzgodnije. Pismo pak beja predat ćete kralju skupa s onim Velikog vezira, kako će kasnije biti rečeno.

O spomenutom slanju u Alžir ne ćete ni s kim govoriti ni riječi, jer nismo sigurni, da li ćemo ta svjedočanstva dobiti. O njima možete govoriti istom, kad ih dobijete i kad bude zgodno, da se s njima poslužite.

Ako bi vas netko na marokanskom dvoru nagovarao ili ako bi sam kralj tražio, da mi radi rješavanja ovog spora i radi sigurnijeg budućeg dobrog odnosa s onim dvorom, plaćamo neki harač — godišnji, trogodišnji ili u bilo kojem razmaku vremena, te da vi u naše ime, ili da mi odavde sklopimo neki ugovor, vi smjesta, bez ikakva ograđivanja odbacite i jedan i drugi prijedlog te prekinite ne samo pregovore nego i razgovor.

Razlog, koji ćete navesti za nemogućnost prihvatanja bilo koje vrste harača i sklapanja ugovora, je jasan. Mi imamo veze i s ostalim provincijama Barbarije (sjeveroafričke provincije), te bi i oni tražili isto što i Maroko. Međutim, siromaštvo naše države i oskudnost naših prihoda do skrajnosti nam otežava plaćanje trogodišnjeg harača Porti. Konačno, to nam čini nemogućim naš odnos prema Porti, koja garantira sigurnost naše plovidbe slavnim fermanom, koji podjeljuje svakom našem brodu i koja ne bi nipošto trpjela, da nas vidi haračarima druge sile. Ovome možete nadodati i to, da 1763. i 1764. godine, kad smo poslali posebnu osobu na marokanski dvor radi naših poslova te postigli sigurne zaloge njegove dobrohotnosti i zaštite, nije bilo ni riječi o plaćanju harača ni o sklapanju ugovora. Stoga, da smo sigurni, da ni sada ne će pokretati to pitanje ni stajati na tome, da se provede u praksu.

Kad vi lijepo izložite ove razloge, svatko će morati odustati od sličnih ideja harača ili ugovora, o kojima ponovno vam naglašavamo, Senat ne će iz principa niti da se povede razgovor.

Kad sve uredite, kako je gore izloženo, otići ćete gdje se bude nalazio kralj sa svojim dvorom. Kad tamo dođete, raspitat ćete se kod prijatelja gosp. Doderu, kojima će vas on preporučiti, (ako lično ne pođe s vama u Maroko), o stanju stvari i o onome, što se moglo desiti s tim u vezi poslije vašega odlaska iz Kadiksa. A zatim ćete vi sami ili skupa s gosp. Doderom, ako bude s vama, odmah zatražiti audijenciju kod kralja. Kad na nju budete pripušteni, predat ćete mu pismo Republike, pismo Velikog vezira i pismo alžirskog beja, ako ga dobijete, te dar, koji ćete nabaviti u Gjenovi. Zatim će-

te mu s najvećim poštovanjem izložiti, da se naša Republika nada, kao što je u prijašnjoj plovidbi osjetila učinke darežljive dobrote i zaštite njegovih predaka, da će se i on, slijedeći slavne primjere, udostojati isto tako dobro gledati i zaštititi našu obnovljenu plovidbu u ovim povoljnim okolnostima, te držati uvijek na snazi naređenja u prošlosti blagonaklono izdata njegovim naoružanim brodovima, da dobro postupaju s brodovima naše zastave i da im ne nanose nikakve neugodnosti ili zlostavljanja. Ali budući da su naši zlobnici i zavidnici našeg opstanka proširili glasine, da je on svoju kraljevsku blagonaklonost odvratio od nas, što nanosi našoj zastavi ogromne štete, da kao prvu milost od njegovog veličanstva ponizno molimo, da stavi do znanja svojim naoružanim brodovima svoju blagonaklonost prema nama radi umirenja naših pomoraca i nesumnjive sigurnosti trgovaca iznajmljivača, kako bi se na taj način rastjeralo svako strahovanje i sumnja. Da smo uvjereni da ćemo postići takvu milost, koliko ugledom Velikog vezira, koji ga moli, toliko našim poniznim molbama, koje upravljamo na njegovo prijestolje, uzdajući se u njegov plemenito srce i dobrotu, koja nadilazi dobrotu ostalih vladara, a o kojoj se govori i u našim krajevima, toliko udaljenim od njegovog najblagorodnijeg kraljevstva. Da smo pred više mjeseci bili uputili posebnu osobu, da izrazi pred njegovim kraljevskim nogama ove naše iskrene osjećaje, ali pošto se razboljela na putu, da do danas nismo mogli ispuniti naše želje. Da nam naša mala država ne dozvoljava da iskažemo njegovom veličanstvu naše duboko poštovanje i privrženost njegovoj kruni bogatim darovima, kako bismo željeli. Da se stoga udostojati primiti male darove, koje mu se usudujemo predati, jer su nam nevolje, pretrpljene u prošlom ratu između Porte i Rusije, jedino zbog naše postojane službe i zauzimanja za interese uzvišenog Carstva, onemogućile da više učinimo i prije iskažemo našu odanost prema njegovoj kraljevskoj osobi.

Odmah ćete moći primijetiti kakav utisak su napravile vaše riječi na kralja, a mnogo više pismo Velikog vezira i ono alžirskog beja i čemu se možete nadati od njega obzirom na nas.

Ako vam slučajno počne govoriti o stvarima, koje smo vam gore naveli, već ste dovoljno upućeni s onim što vam je gore rečeno, kako ćete na sve odgovoriti.

Kad dobijete, kako se nadamo, od kralja naređenje da njegovi naoružani brodovi lijepo postupaju sa našim brodovima, zatražit ćete kraljevski odgovor na naše pismo, na pismo Velikog vezira i alžirskog beja. Kad ih dobijete, oprostite ćete se od kralja i krenuti natrag, da se povratite u domovinu najsigurnijim putem za vas, a za državu najjeftinijim.

Kada stignete u Kadiks, obavijestit ćete jednim okružnim pismom sve naše konzule na Istoku i na Zapadu, o dobrom ishodu vašeg uputstva i o postignutoj slobodi naše plovidbe, kao i o manifestu, ako ga dobijete, da bi oni to mogli proglasiti na umirenje trgovaca i na korist naših brodova.

Također ne ćete propustiti i nas svestrano o svemu izvijestiti, što budete smatrali da treba da znamo, pa čak dvostrukim pismima (raznim putovima), ako bude potrebno.

Preuzvišeni Senat stavio nam je posebno u zadatak da vam kažemo, da se putovanje prepušta vašoj razboritosti, ovlašćujući vas da se služite i poštanskim kolima i da iznajmite posebni brod iz Kadiksa do Mogadora, očitujući time, koliko mu je stalo do toga, da čim prije stignete na cilj. Ali vam se u isto vrijeme preporučuje najveća štednja državnog novca.

Isti Senat je priznao gosp. Doderu sve troškove putovanja u Maroko i izdržavanje tamo, kao i platu za njegovog slugu prema troškovima, koje vi, Kazilari, učinite.

Senat vam je dodijelio 1500 cekina na račun troškova putovanja. Troškovi će vam se priznati na temelju vaše zakletve. Također vam je dodijelio 80 cekina za odijela i 100 cekina kao honorar. A ako obavite posao na opće zadovoljstvo, odlučio je, da vam dade kao poklon 150 cekina uz onih 100. Nek vam sve ovo služi kao podstrek, da se što više založite za dobar ishod ovog uputstva.

(Nastavit će se)